

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lipca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia Autorów „Z.(...)” w W.
przeciwko A. P. i K. Ś.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 27 lipca 2010 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 20 maja 2009 r., sygn. akt I ACz (...) i I ACz (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie 3 (trzecim) – w części oddalającej
zażalenie w pozostałej części - oraz poprzedzające je postanowienie Sądu
Okręgowego w K. z dnia 15 grudnia 2008 r., sygn. akt II C (...) – w części
odrzucającej pozew o zapłatę za pozostały okres objęty pozwem niewymieniony w
punkcie 1 (pierwszym) zaskarżonego postanowienia - i w tym zakresie przekazuje
sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K., pozostawiając temu Sądowi
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powód Stowarzyszenie Autorów „Z.(...)” w W. wniósł o zasądzenie solidarnie od
pozwanym A. P. i K. Ś. kwoty 269.566 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 marca
2006 r. Powód powołując na to, że jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami

autorskimi w rozumieniu art. 104 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, twierdził, że pozwani jako operatorzy sieci kablowej nie zawarli z nim wymaganej umowy licencyjnej na reemisję utworów w sieciach kablowych. W związku z powyższym powód dochodzi od pozwanych należności w związku z bezumowną reemisją w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych za okres od 1 maja 1996 r. do 31 grudnia 2004 r.

Postanowieniem z dnia 15 grudnia 2008 r., uzupełnionym postanowieniem z dnia 2 stycznia 2009 r., Sąd Okręgowy w K. na podstawie art. 199 § 1 k.p.c. odrzucił pozew uznając, że przedmiotem sporu jest zawarcie umowy o reemisję i wysokość wynagrodzenia z tego tytułu, tj. spór przewidziany w art. 21¹ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W takim przypadku zachodzi czasowa niedopuszczalność drogi sądowej do czasu obligatoryjnego wyczerpania postępowania przedsądowego przed Komisją Prawa Autorskiego w związku z regulacją zawartą w art. 108 ust. 5 i 7 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w orzeczeniach Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r. III CZP 107/07 oraz z dnia 3 stycznia 2007 r. IV CSK 303/06.

Na skutek zażalenia wniesionego przez powoda Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 20 maja 2009 r. uchylił postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 grudnia 2008 r. w części odrzucającej pozew o zapłatę wynagrodzenia w kwocie 131.511 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2006 r. za okres od dnia 1 maja 1996 r. do dnia 21 lipca 2000 r. oraz za okres od dnia 8 października 2003 r. do dnia 30 kwietnia 2004 r.; uchylił postanowienie z dnia 2 stycznia 2009 r. oraz oddalił zażalenie w pozostałej części.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że zakresem kognicji Komisji Prawa Autorskiego objęte są spory dotyczące treści umowy pomiędzy operatorem telewizji kablowej a organizacją zbiorowego zarządzania. Dotyczy to także sporu dotyczącego wysokości wynagrodzenia w związku z reemisją utworów dokonywaną przez operatorów sieci kablowych. Wyczerpanie trybu postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego jest obligatoryjne w związku z treścią art. 108 ust. 5 i 7 w zw. z art. 21¹ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, gdyż powód nie dochodzi odszkodowania na podstawie art. 79 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, lecz nie sprzeciwiając się reemisji dokonywanej przez pozwanych żąda zapłaty przysługującego mu z tego tytułu wynagrodzenia. Nie dotyczy to jednak okresu – objętego częściowo pozwem – gdy reemisja była możliwa w oparciu o licencję

ustawową. W tym okresie brak było ustawowego upoważnienia Komisji Prawa Autorskiego do rozstrzygnięcia sporów związanych z zawarciem umowy. Dlatego w tej części zażalenie powoda zostało uwzględnione przez uchylenie zaskarżonego postanowienia, a w pozostałej części podlegało oddaleniu.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w części oddalającej zażalenie powoda (zawarte w punkcie trzecim postanowienia Sądu Apelacyjnego) zostało zaskarżonego skargą kasacyjną przez powoda opartą na podstawie naruszenie prawa materialnego: art. 108 ust. 5 i 7 w zw. z art. 21¹ (wcześniej art. 24 ust. 4 i art. 21 ust. 3) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych; art. 108 ust. 5 tej ustawy w zw. z art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.; art. 3 k.c. i art. 77 ust. 2 Konstytucji. Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w części oddalającej zażalenie oraz orzeczenie co do istoty sprawy przez uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 grudnia 2008 r. w pozostałej części odrzucającej pozew o zapłatę wynagrodzenia za okres od 22 lipca 2000 r. do 7 października 2003 r. i od 1 maja 2004 r. do 31 grudnia 2004 r. ewentualnie o uchylenie zaskarżonego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 21¹ ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 931 ze zm.), zwanej dalej Pr. aut., operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Według art. 21¹ ust. 2 tej ustawy w przypadkach sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepis art. 108 ust. 5. Art. 21¹ Pr. aut. wszedł w życie z dniem 1 maja 2004 r. z chwilą uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej (art. 3 ustawy z dnia 25 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych – Dz. U. Nr 166, poz. 1610). Z tym dniem wszedł również w życie znowelizowany art. 108 ust. 5 Pr. aut., według którego Komisja Prawa Autorskiego rozstrzyga spory dotyczące stosowania tabel, o których mowa w ust. 3, oraz spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1. Przed 1 maja 2004 r. w okresie od dnia 22 lipca 2000 r. obowiązywał art. 21 ust. 4 Pr. aut., a od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 7 października 2003 r. art. 21 ust. 3 Pr. aut. o takiej samej treści jak obecnie obowiązujący art. 21¹ ust. 1 Pr. aut. Od dnia 1 stycznia 2003 do dnia 7 października 2003 r. obowiązywał również art. 21 ust. 4 Pr. aut., według którego w

przypadku sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w ust. 3, stosuje się przepis art. 108 ust. 5, który przewidywał, że do kompetencji Komisji Prawa Autorskiego należy rozstrzygnięcie sporów dotyczących stosowania tabel, oraz związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21 ust. 3 (zmiany wprowadzone ustawą z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych – Dz.U. Nr 197, poz. 1662).

Wykładnia pojęcia „sporów związanych z zawarciem umowy”, o którym obecnie stanowi art. 21¹ Pr. aut., a poprzednio art. 21 ust. 4 Pr. aut. obowiązujący do dnia 7 października 2003 r., nie była jednolita w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym dokonywano wąskiej albo szerokiej wykładni tego terminu. W uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2010 r. III CZP 1/10 (Biuletyn SN 2010/7/6) przyjęto, że spór związany z zawarciem umowy obejmuje również spór co do treści umowy. Z uzasadnienia powołanej uchwały wynika, że spór związany z zawarciem umowy obejmuje wszelkie spory dotyczące elementów podmiotowych i przedmiotowych umowy o reemisję utworów, która powinna być zawarta pomiędzy organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi a operatorem sieci kablowej. W szczególności mogą być to spory co do obowiązku zawarcia umowy – czy to dlatego, że operator twierdzi, że nie jest operatorem sieci kablowej lub że nie prowadzi działalności w zakresie reemisji w sieci kablowej utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych, czy też dlatego, że zarzuca, iż organizacja zbiorowego zarządzania nie jest „właściwą” do zawarcia umowy lub organizacja zbiorowego zarządzania powołuje się na ważne powody sprzeciwiające się zawarciu umowy (art. 106 ust. 2 Pr. aut.) - jak i treści umowy, tj. warunków na jakich ma być ona zawarta, w tym sposobu ustalenia i wysokości wynagrodzenia.

W zakresie sporów związanych z zawarciem umowy droga sądowa uzależniona jest od wyczerpania postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, określonego w art. 108 ust. 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (powołana wcześniej uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2010 r. III CZP 1/10). Zachodzi bowiem tzw. czasowa niedopuszczalność drogi sądowej z uwagi na konieczność wcześniejszego wyczerpania postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego. Zgodnie bowiem z art. 108 ust. 7 Pr. aut. strona niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji Prawa Autorskiego, może w terminie 14 dni od doręczenia rozstrzygnięcia tej Komisji wnieść powództwo do sądu.

Komisja Prawa Autorskiego obejmowała swoją kognicją spory związane z zawarciem umowy, o których mowa w art. 21¹ Pr. aut., a wcześniej w art. 21 ust. 4 Pr. aut. w okresie od dnia 1 stycznia 2003 r. do dnia 7 października 2003 r. oraz od dnia 1 maja 2004 r. Komisja ta nie była właściwa do rozpoznawania sporów związanych z zawarciem umowy o reemisję programów pomiędzy operatorami sieci kablowych a organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w okresie od dnia 22 lipca 2000 r. do dnia 31 grudnia 2002 r., mimo że w tym czasie przepisy Pr. aut. przewidywały konieczność zawarcia takiej umowy. Już z tego tylko względu należy uznać za uzasadniony zarzut skargi kasacyjnej kwestionujący odrzucenie pozwu w części obejmującej żądanie zapłaty za ten właśnie okres. Niezależnie bowiem czy do kompetencji Komisji Prawa Autorskiego należy obecnie rozpoznanie sporu dotyczącego zapłaty „wynagrodzenia” za bezumowną reemisję utworów przez operatorów sieci kablowych w okresie do dnia 31 grudnia 2002 r. kognicja Komisji Prawa Autorskiego nie obejmowała rozstrzygnięcia sporów związanych z zawarciem omawianej umowy, a jedynie rozstrzygnięcie sporów dotyczących stosowania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem. Tym samym do jej kognicji nie należało również rozpatrywanie jakichkolwiek roszczeń dochodzonych przez organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w związku z bezumowną reemisją utworów przez operatora sieci kablowej. Dochodzenie tych roszczeń możliwe było na drodze sądowej. Żaden później obowiązujący przepis, nie przewidywał, aby tego rodzaju roszczenia, powstałe przed zmianą kognicji Komisji Prawa Autorskiego, zostały wyłączone z kognicji sądów powszechnych i przekazane do kompetencji tej Komisji. Wyłączenie drogi sądowej i to w stosunku do roszczeń, które po ich powstaniu mogły być dochodzone przed sądem, musiałyby wynikać z wyraźnego przepisu prawa. Zagadnienie to jednak nie ma większego znaczenia dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej, gdyż należy przyjąć – wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego – że w stosunku do całego roszczenia w części objętej skargą kasacyjną droga sądowa była dopuszczalna.

Szeroka wykładnia pojęcia „sporów związanych z zawarciem umowy”, o którym stanowi art. 21¹ ust. 2 Pr. aut., nie oznacza, że kategoria ta obejmuje także roszczenia dochodzone przez organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi przeciwko operatorom sieci kablowych w związku z bezumowną reemisją w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych. Według art. 17 Pr. aut. jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje prawo do korzystania z

utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Prawo do korzystania z utworu jest autorskim prawem majątkowym o charakterze bezwzględny. Z tego właśnie prawa wyprowadzić można zakaz do dokonywania reemisji utworów przez operatorów sieci kablowych, bez zgody podmiotu, któremu przysługuje prawo do wyłącznego korzystania z utworu. Art. 21¹ ust. 1 modyfikuję tę zasadę o tyle, że operator sieci kablowej ma obowiązek uzyskania licencji umownej na reemisję w sieci kablowej utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych, poprzez zawarcie umowy z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Organizacja ta jest umocowana z mocy prawa do zawarcia tego rodzaju umowy ze skutkiem wobec uprawnionych do utworów objętych wykonywanym przez organizację zbiorowego zarządzania zezwoleniem na zbiorowe zarządzanie. Organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi ma obowiązek zawarcia umowy z operatorem sieci kablowej na reemisję utworów w sieciach kablowych, chyba że zawarciu takiej umowy – jak stanowi art. 106 ust. 2 Pr. aut. - sprzeciwiają się ważne powody. Na etapie negocjacji, poprzedzającym zawarcie umowy, jak również podjęcie przez operatora sieci kablowej reemisji utworów w sieci kablowej, może dojść do sporu, czy i na jakich warunkach umowa ma być zawarta z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Chodzi o wszelkie spory mogące powstać między stronami ze względu na mającą być zawartą umowę (por. uzasadnienie uchwały z dnia 13 lipca 2010 r. III CZP 1/10, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2005 r. II CK 42/05, LEX nr 558577). Dlatego spór dotyczący wysokości wynagrodzenia, jakie ma płacić operator sieci kablowej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, może dotyczyć wynagrodzenia należnego w przyszłości na podstawie umowy, która ma być zawarta. Pominięcie rozstrzygnięcia ewentualnego konfliktu pomiędzy operatorem sieci kablowej a organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w drodze przewidzianej w art. 108 ust. 5 Pr. aut. i przystąpienie operatora sieci kablowej do bezumownej reemisji w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych oznacza nadawanie tych utworów bez zawarcia wymaganej umowy, o której stanowi art. 21¹ ust. 1 Pr. aut. Konsekwencją bezprawnego rozpowszechniania utworu jest naruszenie bezwzględnie obowiązujących autorskich praw majątkowych twórcy wynikających z art. 17 Pr. aut., w tym do wyłącznego korzystania z utworu. W takim przypadku organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi nie przysługuje prawo do żądania od operatora sieci kablowej wynagrodzenia za korzystanie z utworów reemitowanych w

sieci kablowej na podstawie umowy, która nie została zawarta, lecz jedynie prawo dochodzenia od osoby, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, roszczeń przewidzianych w art. 79 Pr. aut., które nie są objęte kognicją, określoną art. 108 ust. 5 Pr. aut., Komisji Prawa Autorskiego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 24 sierpnia 2005 r. II CK 42/05, z dnia 24 sierpnia 2005 r. II CK 41/05, OSNC z 2006 r. Nr 7-8, poz. 126, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2006 r. II CSK 59/05, LEX nr 398431, z dnia 14 marca 2006 r. III CSK 143/05, OSNC z 2006 r. Nr 12, poz. 206 oraz uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r. III CZP 107/07, OSNC z 2009 r. Nr 1, poz. 18). Dotyczy to w szczególności roszczeń o naprawienie wyrządzonej szkody, m.in. w formie zapłaty sumy pieniężnej w wysokości stosownego wynagrodzenia, które byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu. Przesłanki określające powstanie i wysokość tych roszczeń wynikają wprost z bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa. Dochodzenia tych roszczeń nie można więc zakwalifikować jako sporu związanego z zawarciem umowy. Kognicją Komisji Prawa Autorskiego objęte są jedynie te kwestie, które poprzedzają zawarcie umowy, gdy treść umownego stosunku prawnego nie jest jeszcze ukształtowana, a rolą tego organu jest rozstrzygnięcie konfliktu co do samego obowiązku zawarcia umowy oraz jego treści poprzez odpowiednie wyważenie interesów obu zainteresowanych stron. W sytuacji, gdy dojdzie już do naruszenia autorskich praw majątkowych wskutek bezumownej reemisji utworów przez operatora sieci kablowej, nie ma miejsca na jakiegokolwiek negocjacje warunków umowy, gdyż sytuacja prawna jest jednoznacznie ukształtowana przez bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa określające konsekwencje takiego stanu rzeczy.

Taka argumentacja zakresu kognicji Komisja Prawa Autorskiego znajduje wzmocnienie w treści dyrektywy Komisji i Rady Wspólnot Europejskich Nr 93/83 z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji określonych przepisów prawa autorskiego oraz praw pokrewnych w odniesieniu do przekazu satelitarnego i rozpowszechniania kablowego (Dz. U. UE L 93.248.15 ze zm.). W dyrektywie zwraca się uwagę m.in. na to, że posiadaczom praw autorskich zagraża sytuacja, w której ich utwory mogą być wykorzystywane bez wypłaty wynagrodzenia. Retransmitowanie drogą kablową programów stanowi działanie podlegające prawu autorskiemu w związku z tym operator sieci kablowej musi uzyskać zezwolenie wszystkich posiadaczy praw, w odniesieniu do wszystkich części retransmitowanego programu na podstawie umów, przy czym należy zapewnić wyłącznie zbiorową formę realizacji prawa do wydawania zezwoleń, poprzez

organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi (pkt 27 i 28 preambuły oraz art. 3 ust. 1 i art. 9 ust. 1 dyrektywy). Dyrektywa łączy więc nierozzerwalnie zawarcie umowy z zezwoleniem na retransmisję drogą kablową i w tym zakresie przewiduje konieczność zapewnienia przez Państwa odpowiednich mechanizmów pomocy w negocjacjach oraz możliwość utrzymania w okresie przejściowym organów rozstrzygających spory z tym związane. W pkt 30 preambuły, dotyczącym obowiązku zapewnienia przez Państwa odpowiedniej formy pomocy w negocjacjach, odnosi to do strony, która „dąży do zawarcia umowy ogólnej”, a przewidując utrzymanie w okresie przejściowym istniejących organów właściwych do rozstrzygania spraw, wiąże to z sytuacją, gdy prawo do publicznej retransmisji drogą kablową spotkało się z nieuzasadnioną odmową lub zostało zaoferowane przez organizację radiową i telewizyjną na nieuzasadnionych warunkach (pkt 31 preambuły oraz art. 12 ust. 2 dyrektywy).

Biorąc to pod uwagę nieuzasadnione było stanowisko Sądu Apelacyjnego, że w stosunku do roszczeń dochodzonych przez powoda z tytułu bezumownej retransmisji przez pozwanych utworów w sieci kablowej za okres od dnia 22 lipca 2000 r. do 7 października 2003 r. i od 1 maja 2004 r. do 31 grudnia 2004 r. zachodziła czasowa niedopuszczalność drogi sądowej. W konsekwencji brak było podstaw do odrzucenia pozwu w części, w której Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie wniesione na postanowienie Sądu Okręgowego zawierające takie rozstrzygnięcie. Zaskarżone orzeczenie naruszało więc powołane w skardze kasacyjnej przepisy: art. 108 ust. 5 i 7 w zw. z art. 21¹ (wcześniej art. 21 ust. 4 i art. 21 ust. 3) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz art. 108 ust. 5 tej ustawy w zw. z art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. Uwzględniając, że skarga została oparta na uzasadnionej podstawie Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.